MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Duitsland 4-1

Straelen: Kirche St. Peter und Paul

Even over de grens bij Venlo ligt **Straelen** ("im Kreis Geldern" in het district Kleef).
De imposante kerk, gebouwd rond 1400, troont boven de huizen uit. Helaas staat hij nu in de steigers.
De kerk is gewijd aan **Petrus en Paulus**. Binnen in de kerk zijn 15e eeuwse muurschilderingen van St. Cornelius, St. Antonius en St. Joris en St. Anno.
In 1632 werd Straelen door Frederik Hendrik op de Spanjaarden veroverd, maar later ingenomen door Pruisen. De streek heette vroeger **Opper-Gelre** en maakte deel uit van hertogdom Gelre.
Pas, wanneer je naast het gebouw staat zie je hoe indrukwekkend het is. Vanaf afstand zijn de metseltekens nog niet te zien.

De toren in de steigers

Noordmuur kerk

Een klein calvariekruis boven een maalkruis

Derail; tau-kruis staand op een ruit

Foto rechts: dit is wel weer interessant;de ruit, die we al zo veelvuldig zijn tegengekomen, wordt hier bekroond met een Tau-kruis, oftewel: een **St. Antoniuskruis.** Binnen in de kerk bevindt zich ook een muurschildering van St Antonius. En Straelen kent al vanaf de 16e eeuw een St Antonius Bruderschaft.

Wassenberg: Probsteikirche Sankt Georg

Wassenberg is een klein stadje in Rijnland-Westfalen vlak over de grens bij Roermond. Het kreeg stadrechten in 1273. Naast een Mottekasteel (zie foto helemaal onderaan), vermoedelijk gegrondvest op een Romeins fundament, treffen we hier de **St. Georgskirche (St. Joris-kerk)** aan. Deze behoorde ooit bij een abdij: het St. Georgs-Stift.

Kerktoren

De romaanse kerk werd in 1118 ingewijd. Maar de toren is gebouwd in **het jaar 1420.** De bouwmeester is helaas onbekend gebleven.

Metseltekens aan noordzijde toren

Details noordzijde van de toren

In 1945 was er veel vernield: het schip van de kerk is in 1955 door nieuwbouw vervangen.
Toen kreeg het van de bisschop de eretitel Probstei-kirche.

Derails aan westzijde toren

De metseltekens op de Wassenberger Sint Joris-kerk zijn moeilijk te zien. Het betreffenaan de noordzijde **3 à 4 maalkruisen** op rij. Een is niet meer te zien door toevoeging van een raampje.

Details aan westzijde toren

Dit zelfde beeld zien we ook aan **de westzijde.**

Wassenberg: Motte-kasteel

Geen metseltekens op dit oude kasteel. In het Duits heet zo'n onbewoonde vluchtburcht een **Bergfried**. Wij spreken dan doorgaans van **Motte**. Vergelijk ook de **Motte van Leiden**.

In de tijd van de Noormannen (eind 9e eeuw) zocht de bevolking een heenkomen op versterkte heuvels in het landschap. Daarop bouwden ze dan **een versterkte toren**, in de hoop om een eventuele wrede aanval van de Noormannen af te kunnen slaan. Deze Wassenberger Hoch-Motte is, als één van drie in de regio, 'bewaard' gebleven. Het huidige bouwwerk stamt uit 1420 en is nooit bedoeld geweest voor bewoning.

Motte-kasteel (herbouw 1420)

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Duitsland 4-2

Altengamme (bij Hamburg)

Altengamme is een dorp aan de Elbe met diverse oude boerderijen in vakwerk-bouw. Een fraai exemplaar is opgeknapt en kan zich hier laten zien. Het heeft een zeer ongebruikelijk gevelteken: nl. een bezem.

Gevelteken

Het wolfseind aan de nok van een dak werd oorspronkelijk ‘dichtgedekt’ met een bundeltje stro.

Aan deze uitstekende bundeltjes werd een onheilwerende invloed toegekend, vandaar de naam ‘donderbezems’.

Later werden de donderbezems vervangen door gesneden houten planken, de geveltekens.

De oorspronkelijke donderbezem werd in het gevelteken uitgebeeld door een dubbelvlegel of dubbelhaak, een maalkruisachtig teken. Het weerde toverij en onheil.

Een bezem moet het kwaad weren

Op deze museum-vakwerkboerderij in Altengamme bij Hamburg is de bezem ingemetseld in de muur.
De topgevel-donderbezems treffen we nog hier en daar in ons land op boerderijen aan: in Twente, in Zeeland, Noord-Holland, op de Waddeneilanden... en verspreid ook elders.
En dan duikt in de Achterhoek (Bredevoort) ineens bij een cafe het symbool weer op.

De vakwerk-museumboerderij, met bovenstaande bezem

Maar ook gewone bezems werden opgehangen tegen de gevel om te beschermen tegen tovenarij en hekserij.

Bezems naast de ingang

Wessum (gemeente Ahaus)

Vlak over de grens bij Winterswijk ligt **Wessum**. Een fraaie oude dorpskerk met daar tegenover deze gevel (van het dorpshuis) met oude tekens. Enkele **zonnetekens** en een **hagalrune**. Mogelijk aangebracht nadat het huis door brand was verwoest, maar misschien ook al wel eerder aanwezig.

N. Rijnland-Westfalen

Gerenoveerde monumentale gevel

De tekst boven de deur verwijst naar een brand, waarna in 1763 de tekst boven de ingang is uitgesneden.

Ingangspartij van het dorpshuis van Wessum

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Duitsland 4-3

Keulen: Römerturm

Hoektoren uit de Romeinse tijd. Dit is nog een restant van de oude Romeinse stadsmuur. In de muur zijn met witte natuursteen diverse tekens aangebracht. Of deze behalve een ornamentele, ook nog een andere betekenis hebben gehad, durf ik niet te zeggen.

De **Römerturm** was de noordwestelijke hoektoren van de stadsmuur van de Romeinse kolonie: *Colonia Claudia Ara Agrippinensium* (het huidige Keulen) uit de 2e en 3e eeuw na Chr. en is het best bewaarde stuk van deze oude stadsverdedigingswerken.

Wat opvalt aan de rijke versiering is, dat er een verschil in vormgeving van de versiering is tussen het onderste deel (tot 4,5 m hoog) en de bovenste 1,25 meter.De bovenste delen moeten na een verwoesting zijn ontstaan.
De tinnen, die de toren bekronen zijn pas rond 1900 aan het bouwwerk toegevoegd.

Römerturm in Keulen

Restant Romeinse stadsmuur

Norden: Rathaus

Een vreemd metselteken: een vertikale staf met 3 verdikkingen. Het wonderlijke is, dat we bij de bibliotheek in dezelfde plaats ook ditzelfde vreemde teken tegenkomen. Maar nu te midden van een ruitvormig teken. Het kan een calvariekruis zijn, gezien de voet ervan.

Rathaus

Rathausturm

Norden: Bibliothek

Hier zien we de tekens, behoorlijk verminkt, ooit aan weerszijden van een ingang. Het ruitvormige teken heeft binnen in een teken, dat we ook zien op het raadhuis. Hier zou nog eens beter naar gekeken moeten worden, of hier een betekenis uit valt af te leiden.

Bibliothek

Bibliothek

Langerwehe: kasteel Merode

De foto is mij toestuurd met de naam Merode. Vermoedelijk het kasteel Merode te Langerwehe.

Slot Merode (Langerwehe?)

Lübeck: Kirche Sankt Aegidius

De Aegidiuskerk te Lübeck laat ons ook een ruitteken zien voorzien van een centraal geplaatst wijdingskruisje.
Deze kerk is gewijd aan Aegidius van St Giles. De kerk stond centraal in de arbeiderswijk van de stad. De vroegste archiefsporen van een stenen kerk stammen uit 1227. Maar de meeste bouwactiviteiten aan de kerk (koor en zijbeuken) stammen uit de latere middeleeuwen.

Aegidiuskirche Lübeck met diverse ruiten op de toren (zuidzijde)

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Duitsland 4-4

Borken: verdedigingstorens

De torens van **Borken (**Noord-Rijnland-Westfalen), gebouwd ergens tussen 1326 en 1433.

De Windmühlenturm

De torens zijn versierd met ruitpatronen in diverse vormen.

De Windmühlenturm in avondlicht

De Windmühlenturm

De Holkensturm

De stadsmuur is afgebroken, maar de toren is blijven staan. Aan alle kanten is hij versierd met het ruitpatroon.

Holkensturm

Muur bij de Holkensturm

De Holkensturm bij avond

De Kuhmturm

Op deze toren zien we niet een algemeen ruit patroon, maar we zien figuren van 3 gestapelde ruiten, waarvan de bovenste wat kleiner is.

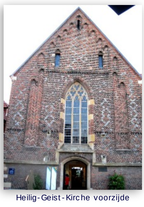

Kuhmturm

Kuhmturm

Kuhmturm

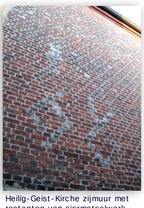
Borken: De Heilig-Geist-Kirche

De HGK werd in gotische stijl gebouwd tussen 1380 en 1390.

Heilig-Geist-Kirche voorzijde

Heilige Geist kirche: ornamenteel teken tussen de bogen (deel van ruiten-streng?)

Heilig-Geist-Kirche zijmuur met restanten van siermetselwerk

Heilig-Geist-Kirche achterzijde met een fraai gotisch front

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Duitsland 4-5

Slot Rhede (in Nordrhein-Westfalen)

Het Slot Rhede bezit twee vleugels, die haaks op elkaar staan. De noordoostvleugel is nog origineel bewaard gebleven uit **het jaar 1564** en heeft in de gevel ruitpatronen van blauwgebrande bakstenen. De zuidwestvleugel is van veel later tijd (1846).
In de hoek bevindt zich een traptoren met eveneens een paar ruit-tekens.

Schloss Rhede (noord-west aanzicht)

Schloss Rhede: Vaag zichtbaar is de ruitpatroon-versiering ter hoogte van de beide ramen

Detail traptoren met ruit-teken

Ruit-teken op de traptoren in de hoek

Links een Renaissance-gevel met ruitpatronen

Ruitversiering in het metselwerk.

Kalkar: Kirche Sankt Nicolai

De driebeukige hallenkerk, gewijd aan Sint Nicolaas, waaraan de Klever Bouwmeester Johann Wyrenberg ook meewerkte, werd ingewijd in 1450. Rijke burgers bekommerden zich om de inrichting van het gebouw. Kunstenaars werden naar Kalkar gehaald. Handwerksgilden en broederschappen maakten de meest schitterende altaren, sculpturen en schilderijen.

Veel daarvan is nog steeds te bewonderen in de kerk.

Helemaal achterop het koor van de kerk: toch een ruitenslinger in muurgedeelten, die nog stammen uit 1450.

Schip/koorgedeelte Kalkar

Achterzijde koor met een ruitenstreng

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Duitsland 4-6

Burcht Lüdinghausen en Burcht Vischering

Beide burchten bevatten metseltekens.
Er is ook nog een oud pand uit 1569 met metseltekens.

Lüdinghausen in de 16e eeuw. Links de Burcht Vischering, op de voorgrond de Burcht Lüdinghausen, Naast de duidelijk groter weergegeven Felicitaskerk zien we de trapgevel van de Wolfsberg.

Lüdinghausen in de 16e eeuw

Versierend metselwerk bovenin. Het lijkt er op dat de boerderij na een brand (Vulcanus) weer opnieuw is opgebouwd

Oude kasteelboerderij

Versierend metselwerk bovenin

Kasteelboerderij: met een gehavend ornament

Lüdinghausen: Burcht Vischering

Van de burchten heeft alleen **het torentje** op de binnenplaats van **burcht Vischering** nog metseltekens.
We zien er ruiten en maalkruisen.

Burcht Vischering

Burcht Vischering: ruit, odal en maalkruis

Rees-Haldern: Battenbergturm

De **Battenbergturm** is een laat middeleeuwse woontoren te Haldern in de Kreis Kleve. Gebouwd in 1506 volgens een in baksteen aangegeven inscriptie in de muur van de toren.
Hij is gerestaureerd in 1993. Er is zowel ornamenteel als betekenisvol metselwerk aan de torenmuren te onderscheiden.

De toren is gebouwd door **Amelongh van Eijscharden**, nadat hij het landgoed Boscamp ontvangen had van hertog Johann II von Kleve, mogelijk als dank voor jarenlange dienst als schildknaap en dienaar van Philipps von Kleve.Hij bekleedde het ambt van rechter vanaf 1494.
De man met de kanonskogel in de geheven rechterhand op de oostzijde van de toren zou een voorstelling kunnen zijn van de bouwer Amelongh.

Het zal de bedoeling geweest zijn dat het een volledige waterburcht zou worden, maar deze is nooit verder afgebouwd. Er is maar een relatief korte tijd in gewoond. Het lijkt er op dat de burc ht al vanaf 3e kwart 17e eeuw niet meer als woning gebruikt is. In de eeuwen die erop volgden functioneerde de toren als pakhuis en stal.

Rechts: Oude foto van Battenberg turm te Rees-Haldern

Links: Battenberg turm te Rees-Haldern in de moderne tijd

Te zien op de oostzijde van de toren is een duidelijke ridderfiguur. In de hooggeheven hand houdt hij een kogel vast, die daadwerkelijk in de muur is ingemetseld.
Het is een levendige concrete voorstelling van een onheilwerend teken. Strijdlustig als er iemand zou durven aanvallen.
Toch wel heel bijzonder dat we uit die tijd, waarin het maalkruis nog heel gangbaar was als teken, deze 'vertaling' in een muur tegenkomen.

Ridderfiguur met voorts wat ornamenteel metselwerk

Ridderfiguur

Op de zuidzijde van de **BATTEMBERGTURM** (foto hieronder) zijn letters weergegeven.
In de bovenste rij:
VDMIAE, heeft men jarenlang gelezen als jaartal 1506. Is zoiets ooit door een kastelenkenner geroepen, dan wordt dat snel voor waarheid aangenomen.
Er is naast de I, aan de rechterkant nog iets van een gehavend teken te zien. Hier leest men AE oftewel de initialen van de bouwer: Amelongh van Eijscharden.
Tot een toenmalige voorzitter van de lokale Heimatvereniging Hans Fenger tijdens een vakantie in Dresden aan een oud gebouw ontdekte dat de letters M D V I AE staan voor:

VERBUM DOMINI MANET IN AETERNUM

De letters eronder zijn: D H W B I E. Hier had niemand een verklaring voor tot Hermann Joseph Diehl uit Haldern de toren een keer toonde aan zijn kinderen en zijn zoon toen met de oplossing kwam, dat er een Nederduitse vertaling gebezigd was:

DAT HEEREN WORD BLEIWT IN EWICHKEIT

Dit was destijds ook de lijfspreuk van het protestantse Saksische vorstenhuis van de Wettiner.
Hiermee vervalt het exacte bouwjaar 1506 en moet langs andere weg getracht worden dit vast te stellen.
Vermoedelijk is het wat verderop in die eeuw gebouwd.

Zuidzijde

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Duitsland 4-7

Neustadt-Glewe: Die Burg

http://www.neustadt-glewe.m-vp.de/service/impressionen/video-burg/

De burcht van dit dorp in Mecklenburg-Vor-Pommern is netjes bewaard gebleven. Hij stamt al uit de 13e eeuw, maar er is later nog veel bijgebouwd. Op deze video zie je hem uit de lucht. Jan Visser uit Sneek stuurde me onderstaande foto's. In de burcht is nu een museum gevestigd, dat aan het concentratiekamp Ravenbruck-2 is gewijd.
De metseltekens zijn hier louter ornamenteel toegepast. Helaas zijn er alleen maar enkel restanten over.

Donjon van het kasteel (foto: Jan Visser, Sneek)

Toegangspoort tot de burcht (foto: Jan Visser, Sneek)

Binnenzijde.(foto: Jan Visser, Sneek)

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

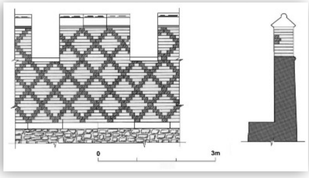
Engeland 5-1

Londen: citywall at St Alphage garden

Van de stadsmuur van Londen zijn nog wat restanten over, zoals in **St Alphage garden**. Dit stukje hier op de foto laat zien dat de muur een keurig ornament had van een ruitpatroon. De muur wordt gedateerd in de 2e helft van de 15e eeuw.

London city wall mid 15e century

Tekening van de City-wall van Londen

Londen: Hampton Court Palace

Hampton Court is een enorm groot kasteel/paleis in zuid-west Londen, gebouwd in de 16e eeuw. Het is een voormalige koninklijke residentie, die onder koningin Victoria veranderd is in een museum. Ook hier de toepassing van rode baksteen.

Centrale entree

Overzicht over het complex

Een van de poortgebouwen

Poortgebouw met ruitversieringen

Sandwich: Een Vlaamse kolonie

Wainfleet (Lincolnshire): Magdalen College school

Gesticht in 1484 als kapel bij een College. Het is nu een museum. Restanten van enig siermetselwerk aan de voet van de torens, maar ook verder naar boven.

Wainfleet, Lincolnshire: het voormalig Magdalen College

Detail Magdalen College

Farnham: Farnham Castle

Farnham ligt zuidwestelijk van Londen in Surrey. Midden 12e eeuw was er al een kasteel in Farnham. William Wainflete (1447-1486) pionierde in het toepassen van rode baksteen en bouwde in 1470 **de Wainflete's Tower**, die ook wel Fox-tower genoemd wordt). Deze steen werd ook gebruikt in Hampton Court en in diverse Colleges in Cambridge en Oxford.

Diverse ruitpatronen

Ruitpatronen op de muren

MIDDELEEUWSE METSELTEKENS

Italië 6-1

Herculaneum (Italiaans: Ercolano)

Al in de oudheid zien we metseltekens in bakstenen muren.
De Romeinen maakten er in Herculaneum al gebruik van. De letters hier kunnen iets zeggen over de bewoner of gewoon een straatnaam-aanduiding zijn.
V A zou natuurlijk ook Via Appia kunnen zijn, maar die loopt al ergens anders, maar deze weg kan ook zo heten.

De letters V en A op een buitenmuur

Dit is de laatste pagina van de website...!!
